

foto Berthe Jongejan

Trollenwip

In de schemergebieden die de overgang vormen van onze dagelijkse wereld naar de onderwereld, heersen de trollen. Deze schepsels – als je ze zo mag noemen – blinken uit in hun penetrante lijfgeur, lelijkheid en klein denkraam. Logisch dus dat zelfs een wip voor hen een onoverkomelijke intellectuele uitdaging vormt. Doch in dit geval bevinden we ons gelukkig niet in dit duistere overgangsgebied, maar gewoon ergens in een van voorjaarsgeuren vervuld hedendaags bos. Geen mislukte wip dus. Wat u ziet oogt eenvoudig, doch de functie is u wellicht een raadsel. Daarom dus de vraag: wat ziet u hier?

- a. Pure retro-recreatie: een restant van de in de jaren zeventig van de vorige eeuw zo populaire trimbanen om mensen te stimuleren meer te bewegen. Helaas vaak weggehaald wegens het niet voldoen aan de moderne veiligheidseisen;
- b. Een houthakkerslatrine;
- c. Een gecombineerde oxer/sloot in het kader van de Hubertusjacht, die in sommige delen van Nederland nog plaatsvindt rondom de naamdag (3 november) van de patroonheilige van de jacht;

- d. Een zaagkuil, een soort loopgraaf, voor het schulpen van langhout door de gezel en zijn meester;
- e. Een nieuwe wijze van zwevend hout stapelen, ter bescherming van reptielen en amfibieën in de herpetofaunazones van de gedragscode soortenbescherming bosbeheer;
- f. Houtkunst is jammer genoeg een ondergewaardeerd bosproduct. In eerste instantie CO₂-absorberend, en dat is nog eens wat anders dan dat eeuwige cortenstaal, én vergankelijk zodat deze beeldende kunst direct in de vierde dimensie zit;
- g. In Oost-Nederland vinden nog tal van oude spelen en volksgebruiken plaats, zoals klootschieten, paasvuren ontsteken en op midwinterhoorns blazen. De Schotse Hooglandspelen zijn echter aan een opmars bezig. Hier de opslaglocatie voor de te werpen boomstammen: Tossing the Caber.

Praktijkraadsel door Erwin Al en Ido Borkent, met dank aan Edwin Raap van de RCE voor het idee, zijn lange speurtocht en uiteindelijk het juiste antwoord.

Antwoord
Hout is het mooiste, meest veelzijdige, milieuvriendelijke en duurzame materiaal om van alles van te bouwen. Daarom doen we in Nederland ergens best om steeds een goede balans te vinden voor het telken van deze onmisbare grondstof voor de generaties na ons op een zo duurzaam en daarmee natuurlijk mogelijke manier. Daarbij weten we het bos, waar we dit hout laten groeien, zeer mensvriendelijk in te richten en te beheren. Hierdoor vormen deze bossen al decennialang het meest geliefde landschap om in te recreëren of te wonen. Dat deze bossen hout leveren wordt niet door iedereen doorgrond. Hoe kan deze oase van rust in onze drukke samenleving nu gelden als er op een moment reusachtige boomengevel worden doorjankende machines, waarna een chaos van taken en stobben rest? Dat dit per jaar op slechts 1 procent van de oppervlakte plaatsvindt, doet daarbij niet meer ter zake: de emotie is geroerd, waarmee de ratio is gesmoord. Ons geliefde hout kan net zo goed (liever: beter) uit het buitenland komen. Toegegeven, in het verre en soms duistere verleden van de late middeleeuwen verliep deze oogst veel vrediger. Een groep houthakkers toog het bos in en zocht fraaie stammen uit, om die met de hand (met bijlen en zagen) te vellen. De geveldde stammen werden door paarden uit de opstanden gesteept naar een verzamelploots, waar het hout tot handzamere stukken werd teruggebracht. Ambachtelijk werk, van houthakker tot 'balksnijder'; Balksnijders vormden een maatschap, bestaande uit een bovenzager en een onderzager die balken of stammen in de lengte zagen (ook wel 'smeden') ofwel schulpten. De balk werd in de lengterichting over de zaagkuil gelegd, waarna de gezel in de kuil de kracht leverde om de zaagtanen van een trekzaag of een raamzaag door het hout te trekken, terwijl de meester boven de balk stond om de zaag in de goede richting te houden. Hij gebruikte voor de richting een zogenaamde smetdraad, ingesmeerd met kalk, roet of rode aarde, om zo de lijn voor de zaagbede op het hout te tekenen. Antwoord d. is dus het juiste antwoord. Beschrijvingen van dit ambacht zijn er al vanaf de vroege middeleeuwen. Menig kasteel en kathedraal is gebouwd van de resultaten van deze vaklieden. Een interessante beschrijving van dit ambacht hebben we gevonden in Van aaks tot zwaai van Herman Janse uit 1998 (ISBN 9012086752).